

چهل حدیث با
ترجمه شعری از
حضرت علی علیه السلام

برای کار در کلاس (تمرین روان‌خوانی و ترجمهٔ احادیث و پیوند با ادبیات فارسی)

۱ قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَحْسَنُ إِلَى الْمُسِيِّ تَسَدُّهُ. (تَسَدُّهُ)

هر که بد کرد با خود کرد تو نکویی کن و از آن بگذر
نیکویی کن به بد کنندهٔ خویش کز نکویی شوی بر او مهم‌تر

۲ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ ذَهَبِهِ.

ادب آموز و مال را بگذار زینت مرد باشد از ادبش
نزد ارباب دین و دانش هست ادب مرد بهتر از ذهبش

۳ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِخْوَانُ هَذَا الزَّمَانِ جَوَاسِيسُ الْعُيُوبِ.

دوست مشمار آن جماعت را که به تو یار و آشنا باشند.
دوستان و برادران زمان جمله جاسوس عیب‌ها باشند.

۴ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَشَّرَ نَفْسَكَ بِالظَّفَرِ بَعْدَ الصَّبْرِ.

در همه کار صبر باید کرد که بود صبر از همه بهتر
مژده ده نفس خویش را آخر که پس از صبر می‌رسی به ظفر

۵ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ يَكْفِيكَ.

تکیه بر کار روزگار مکن تا نسازد ز عمر بیزارت
رو توکل به حضرت حق کن تا کفایت کند همه کارت

۶ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَأْكِيدُ الْمَوْدَّةَ فِي الْحُرْمَةِ.

با همه مردان به حرمت باش
حرمت دوست را نگه می‌دار
تا بدارند جمله حرمت تو
تا مؤکد شود محبت تو

۷ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثَبَاتُ الْمَلِكِ بِالْعَدْلِ.

ملک اگر بایدت عدالت کن
ملک ویران شود ز بی‌عدلی
هست وابسته ذات ملک به عدل
بود آری ثبات ملک به عدل

۸ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثَوَابُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ مِنْ نَعِيمِ الدُّنْيَا.

در جهان کار آخرت می‌کن
زان که باشد ثواب آن دنیوی
بایدت گر ثواب روز جزا
بهتر از جمله نعمت دنیا

۹ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ جَمَالُ الْمَرْءِ فِي الْحِلْمِ.

بردباری خوش است مردم را
خواری آمد نتیجه سبکی
کارها را مدار بر حلب است
زینت و زیب مرد در حلب است

۱۰ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ جَلِيسُ السَّوِّءِ شَيْطَانٌ.

در جهان همنشین نیک طلب
دور از همنشین بد می‌باش
بهره ور شو ز صحبت نیکان
که بود همنشین بد شیطان

۱۱ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ حُلِّيُ الرِّجَالِ الْأَدَبِ.

به حلی ادب محلی شو
سرور اولیا چنین فرمود
از لباس ادب مشو عریان
که ادب هست زیور مردان

۱۲ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ حُرْمُ الْوَفَاءِ عَلَى مَنْ لَا أَضْلَ لَهُ.

در وفا اصل را بسی دخل است بشنو این را که دارد اصل تمام
هر که بد اصل و بد نهاد بود هست بر وی وفای اصل حرام

۱۳ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَفِ اللَّهُ تَأْمَنُ مِنْ غَيْرِهِ.

هر که او از خدای می ترسد می ترسد ز کافر و مؤمن
از خداوند ذو الجلال بترس تا از غیر خدا شوی ایمن

۱۴ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَيْرُ الْأَصْحَابِ مَنْ يَدُلُّكَ عَلَى الْخَيْرِ.

ببر از دوستان بی ایمان که تو را می برند جانب دیر
بهترین مصاحبان آن است که دلالت کند تو را بر خیر

۱۵ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَالَفَ نَفْسَكَ تَسْرَحْ.

تابع نفس هر که شد به یقین می کشد در جهان بسی محنت
کار جز بر خلاف نفس مکن تا بیایی فراغت و راحت

۱۶ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَلِيلُ الْمَرْءِ دَلِيلُ عَقْلِهِ.

خرد و عقل هر کسی به جهان شود از دوستار او معلوم
یار نیکو گزین که می گردد عقل هر کس زیار او معلوم

۱۷ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ دَوَاءُ الْقَلْبِ الرِّضَا بِالْقَضَاءِ.

هر که دارد ز دهر درد دلی چاره اش صبر و انقیاد و رضاست
سخن مرتضی علی این است درد دل را دوا، رضا به قضاست

۱۸ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ دَارِ مَنْ جَفَاكَ تَخْجِيلًا.

تا توانی به کس جفا نکنی کز جفا نیست جز جفا حاصل
با جفا کار خود مدارا کن تا شود از جفای خویش خجل

۱۹ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ذَنْبٌ وَاحِدٌ كَثِيرٌ، وَ أَلْفٌ طَاعَةٌ قَلِيلٌ.

تا توانی دلا به طاعت کوش طاعت کردگار مغتنم است
یک گنه مرد را بود بسیار طاعت ار باشدش هزار کم است

۲۰ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ رُؤْيَةُ الْحَبِيبِ جَلَاءُ الْعَيْنِ.

چون ز نادیدن رخ یار است موجب ضعف و بی‌جلایی چشم
از رخس دیده بر مدار که هست دیدن دوست روشنایی چشم

۲۱ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَبَهُ الْعِلْمُ أَعْلَى الرُّتَبِ.

صاحب علم راست مرتبه‌ای که به تعریف می‌نیاید راست
رتبه علم را شه مردان گفت بالاترین مرتبه‌هاست

۲۲ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ زِيَارَةُ الْحَبِيبِ إِطْرَاءُ الْمَحَبَّةِ.

پرستش دوستان کند همه وقت هر که او قدر دوستان داند
رفتن دوستان به دیدن دوست دوستی را زیاده گرداند

۲۳ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ زِينَةُ الْبَاطِنِ خَيْرٌ مِنْ زِينَةِ الظَّاهِرِ.

باطن خویش را مزین ساز ظاهر خود چه می‌کنی ظاهر
زینت باطن از سر تحقیق بهتر از زیب و زینت ظاهر

۲۴ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ سِيرَةَ الْمَرْءِ تُنْبِئُ عَنْ سَرِيرَتِهِ.

آنچه در باطن کسی مخفیست زود ظاهر شود ز سیرت او
چون خبر می‌دهد به قول امیر سیرت مرد از سیرت او

۲۵ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ شَرُّ الْأَلْفَةِ تَرْكُ الْكُلْفَةِ.

گر تو را میل الفت است به کس تابعش باش تا شود الفت
بگذر از کلفت گذشته که هست شرط الفت گذشتن از کلفت

۲۶ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ صُمْتُ الْجَاهِلِ سِتْرُهُ.

جاهلان را خموش باید بود تا نگردد عیوبشان ظاهر
خامشی در زمانه جاهل را پوشش عیب او شود آخر

۲۷ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَاحِبِ الْأَخْيَارِ، تَأْمَنُ مِنَ الْأَشْرَارِ.

هر که خواهد در امان باشد نیکوان را کند مُصاحب و یار
با کسان نکو مصاحب شو تا شوی ایمن از همه اشرار

۲۸ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ضِيَاءُ الْقَلْبِ مِنْ أَكْلِ الْحَلَالِ.

گر تو روشندلی حرام مخور باشد از خوردن حرام، وبال
دائماً لقمه حلال طلب هست روشندلی ز اکل حلال

۲۹ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ طَالَ عُمْرُ مَنْ قَصَرَ تَعَبُهُ.

در زمانه چه عمر خواهد داشت؟ بر دل آن را که صد علم باشد
عمر آن کس دراز خواهد بود که و را رنج و غصه کم باشد

۳۰ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ طَاعَةُ الْعَدُوِّ هَلَاكٌ.

هر که فرمان خصم خویش برد
آدمی را اطاعت دشمن

حال او در جهان چه سان باشد
بی تکلف هلاک جان باشد

۳۱ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ظِلُّ عُمَرِ الظَّالِمِ قَصِيرٌ.

ظِلُّ ظالم بسی نخواهد بود
سایه اش را مکن پناه که هست

ور بود خود به جای ظلّ الله
پایه عمر ظالمان کوتاه

۳۲ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عُسْرُ الْمَرْءِ مُقَدِّمَةُ الْيُسْرِ.

هر که را حال او پریشان است
مرد را در جهان پر غم و درد

رفع خواهد شد آن پریشانی
بعد دشواری است آسانی

۳۳ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ غَدْرَكَ مَنْ ذَلِكَ عَلَى الْإِسَاءَةِ.

از فریب کسان مشو غافل
می فریبد تو را یقین آن کس

گر تو مرد بهوش و با خردی
که دلالت همی کند به بدی

۳۴ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِطْنَةُ الْمَرْءِ يَدُلُّ عَلَى أَصْلِهِ.

هر که را نیست طبع و ذات و خرد
مرد را زیرکی و خوش طبعی

هست گویا قصور در قصرش
شاهد است و دلیل بر اصلش

۳۵ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَوْلُ الْمَرْءِ يُخْبِرُ عَمَّا فِي قَلْبِهِ.

می توان فهم کرد در انسان
زان که قول و حدیث هر مردی

از بد و نیک آنچه حاصل اوست
هست مْخبر از آنچه در دل اوست

۳۶ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْنُ الْكَلَامِ قَيْدُ الْقُلُوبِ.

تا توانی سخن درشت مگو تا نمایی به چشم مردم خوب
سخن نرم گو با مردم سخن نرم هست قید قلوب

۳۷ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَوْرُ قَبْرِكَ بِالصَّلَاةِ فِي الظُّلَمِ.

تا به کی خفته‌ای؟ شبی برخیز از گناهان خویشتن یاد آر
قبر خود را ز نور روشن ساز به نماز و نیاز در شب تار

۳۸ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَيْلٌ لِمَنْ سَاءَ خُلُقُهُ وَ قَبَحَ خَلْقُهُ.

خلق نیکو و خلقت نیکو ز آتش آن جهان کند دورت
وای آن کس که در جهان بودش بدی خُلق و زشتی صورت

۳۹ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ هَيْهَاتَ مِنْ نَصِيحَةِ الْعَدُوِّ.

نیک‌خواهی نیاید از اعدا بشنو این نکته را به وجه حسن
دشمنت گر نصیحتی بکند دور باش از نصیحت دشمن

۴۰ وَ مِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَأْتِيكَ مَا قَدَّرَ لَكَ.

کرم و لطف حضرت حق بین که نگیرد تو را به تقصیرت
به تو خواهد رسید آخر کار آنچه حق کرده است تقدیرت

معرفی منابع تخصصی زبان و ادبیات عربی

۱- آموزش زبان عربی				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	تعلیم اللغة العامیّة	حبیب تقوایی	مشعر - قم	۱۳۹۳
۲	دانشنامه نام‌ها و واژه‌ها	عادل اشکبوس	مدرسه (برهان) در دست چاپ	۱۳۹۵
۳	آموزش زبان عربی از راه بازی و سرگرمی	قاسم کریمی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۴	مثل‌های رایج در زبان عربی	هادی صاحبی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۵	مضامین مشترک در فارسی و عربی	سیدمحمد دامادی	دانشگاه تهران	۱۳۷۹
۶	اللغة العربية الحديثة	محمدعلی آذرشب	سمت	۱۳۷۶
۷	الفوائد (دانستنی‌های عربی)	عادل اشکبوس	مؤسسه توسعه روستایی	۱۳۸۷
۸	الایّام	طه حسین	دار المعارف مصر	
۹	قرائت مطبوعات و استفاده از رادیو و تلویزیون	حامد صدقی	پیام نور	
۱۰	روزنامه و مجلات	رضا ناظمیان	پیام نور	۱۳۸۶
۱۱	المصطلحات المتداولة في الصحافة العربية	محمد رضا عزیزی‌پور	سمت	۱۳۸۲
۱۲	کتابة الرسائل باللغة العربية و فن التلخیص	سید فضل الله میرقادی	سمت	۱۳۸۵

۲- صرف و نحو				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	النحو الوافی (جلد ۴)	عبّاس حسن	دار المعارف مصر	۱۹۱۶
۲	صرف و نحو کاربردی	اباذر عباچی	زوّار	۱۳۸۷
۳	صرف و نحو مصوّر	عادل اشکبوس	مشعر - قم	۱۳۹۱
۴	ترجمه و توضیح الفیه	اباذر عباچی و علی چراغی	پایا	۱۳۷۶
۵	اعداد در زبان عربی	عادل اشکبوس	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۶	صحیح و معتل	عادل اشکبوس	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۷	اعراب و بناء	حبیب تقوایی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۲
۸	مذکر و مؤنث	مهدی ستّاریان	مدرسه (برهان)	۱۳۸۴
۹	ضمیر و کاربرد آن	مهرعلی کاظمی نیا	مدرسه (برهان)	۱۳۸۷
۱۰	انواع مفاعیل	فریبا صادقی مرشت	مدرسه (برهان)	۱۳۸۹
۱۱	حال و تمییز	هادی اخلاقی	مدرسه (برهان)	۱۳۹۱
۱۲	مبادئ العربية (جلد ۴)	رشید شرتونی	اساطیر	۱۳۷۱
۱۳	جامع الدروس العربية	مصطفی غلاینی	ناصر خسرو	۱۳۶۲
۱۴	الجدید فی الصرف و النحو	سیّد ابراهیم دیباجی	سمت	۱۳۷۷
۱۵	القواعد الأساسية	سیّد احمد هاشمی	هجرت	۱۳۷۰
۱۶	النحو الواضح	علی الجارم و ...	الهام تهران	۱۳۷۷
۱۷	دروس دار العلوم العربية	سعید نجفی اسداللهی	گلشن	۱۳۷۱
۱۸	تحفه احمدیه شرح الفیه	احمد بهمنیار	مرتضوی تهران	۱۳۷۲
۱۹	الجدول فی إعراب قرآن و صرفه و بیانه	محمود صافی	مدین قم	۱۳۶۸
۲۰	اعراب القرآن الکریم	محمّد الدین درویش	کمال الملک	۱۴۲۸
۲۱	آموزش زبان عربی	آذرتاش آذرنوش	مرکز نشر دانشگاهی	۱۳۷۶

۲۲	نحو برای دانشجو	سید محمد رادمنش	آستان قدس رضوی	۱۳۷۱
۲۳	عربی آسان (۳ جلد)	رضا روزبه و سیدکاظم موسوی	محمّدی تهران	۱۳۵۸
۲۴	شرح ابن عقیل (۲ جلد)	محمد محی الدین عبدالحمید	ناصر خسرو	۱۳۶۴
۲۵	علوم العربیة	سید هاشم حسینی تهرانی	اخلاق قم	۱۳۸۴
۲۶	قطر الندی و بلّ الصدی ابن هشام	محمد محی الدین عبدالحمید	فیروزآبادی قم	۱۳۸۳
۲۷	اصول صرف ونحو	علی اکبر شهابی	دانشگاه تهران	۱۳۸۵
۲۸	موسوعة الصرف و النحو و الإعراب	امیل بدیع یعقوب	دار العلم للملایین / استقلال	۱۹۹۱
۲۹	معجم قواعد اللغة العربیة ، انطوان دحداح	مترجم عبدالعلی آل بویه لنگرودی	دانشگاه امام خمینی قزوین	۱۳۷۷
۳۰	اعراب قرآن کریم	محمد رضا رضوانی خراسانی	تأمین - قم	۱۳۸۶
۳۱	معجم النحو	عبدالغنی الدقر	مکتبه القیام- قم	۱۳۷۰
۳۲	صرف و نحو	علی جان بزرگی	هخامنش- کرج	۱۳۸۹
۳۳	آموزش عربی آسان	صفابخش شیرزاد	رهنمای اندیشه	۱۳۷۵
۳۴	راهنمای تجزیه و ترکیب	عیسی متقی زاده	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۳۵	رویکرد زبان شناختی به نحو عربی	سید حسین سیدی	دانشگاه فردوسی	۱۳۸۷
۳۶	معجم تصریف الأفعال العربیة	جورج متری عبد المسیح	مکتبه لبنان ناشرون	۲۰۰۷
۳۷	شرح شذور الذهب فی معرفة کلام العرب	ابن هشام الانصاری صاحب کتاب مغنی اللیب	دارالکوخ للطباعة والنشر	
۳۸	شرحی مختصر بر صرف و نحو منظوم (سید حسین کهنمویی)	مینا جیگاره	انتشارات نظری	۱۳۹۵
۳۹	الگوهای ساختاری و معانی آنها در زبان قرآن	فاضل صاح سارابی ترجمه: مینا جیگاره و زهرا فرید	انتشارات نظری	۱۳۹۵
۴۰	تفاوت های معنایی در نحو کاربردی	فاضل صاح سارابی ترجمه: مینا جیگاره	انتشارات نظری	۱۳۹۵

۳- لغت نامه				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	المنجد في اللغة و الأعلام	لویس معلوف	اسماعیلیان	
۲	فرهنگ فارسی، عربی	عادل اشکبوس و صالح عامری	مدرسه (برهان)	۱۳۸۹
۳	فرهنگ معاصر عربی، فارسی	آذرتاش آذرنوش	نی	۱۳۸۱
۴	فرهنگ لاروس عربی، فارسی	سید حمید طبیبیان	امیرکبیر	۱۳۶۳
۵	المعجم الوسیط عربی، عربی	ابراهیم مصطفی و ...	المکتبة الإسلامية	۲۰۰۲
۶	الوجیز للمترجم عربی، فارسی و بالعکس	محمد حیدری	تبلیغات اسلامی قم	۱۳۷۱
۷	فرهنگ بزرگ جامع نوین ترجمه المنجد	احمد سیاح	اسلام	
۸	فرهنگ فرزانه فارسی، عربی	سید حمید طبیبیان	فرزان	۱۳۷۸
۹	فرهنگ اصطلاحات معاصر	نجفقلی میرزایی	فرهنگ معاصر	
۱۰	القاموس الشامل فارسی، عربی	محمد حسن بوذرجمهر	نوفل لبنان	۲۰۰۲
۱۱	فرهنگ اصطلاحات روز	غفرانی و شیرازی	امیرکبیر	۱۳۶۴
۱۲	القاموس المبسط	سهیل سماحة	مکتبة سمیر	۲۰۰۷
۱۳	المصطلحات المتداولة في الصحافة العربية	محمد رضا عزیزی پور	سمت	۱۳۹۰
۱۴	فرهنگ دانش آموزی عربی به فارسی	اباذر عباچی و علی چراغی	استادی	
۱۵	فرهنگ معاصر عربی فارسی	عبدالنبی قیّم	فرهنگ معاصر	۱۳۸۴
۱۶	فرهنگ فارسی عربی	عنایت الله فاتحی نژاد	فرهنگ معاصر	
۱۷	فرهنگ نوین ترجمه القاموس العصری	إلیاس أنطوان إلیاس باهتّماس سید مصطفی طباطبایی	اسلامیه	۱۳۷۰
۱۸	فرهنگ امثال و تعابیر عربی فارسی	رضا ناظمیان	فرهنگ معاصر	۱۳۹۳

۴- مکالمه

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	الحوارات (جلد ۴)	عادل اشکبوس، علی چراغی و...	مشعر - قم	۱۳۸۸
۲	المختبر (۱)	عادل اشکبوس، حبیب تقوایی و سید مهدی حسینی کمال آبادی	مشعر - قم	۱۳۹۳
۳	المدخل إلى تعلّم اللغة العربية (جلد ۴)	محمد و علی حیدری	دفتر تبلیغات اسلامی، قم	۱۳۷۱
۴	مکالمه و محاضرة	ابراهیم فتح اللهی	دانشگاه پیام نور	۱۳۸۳
۵	صدی الحیاة	مسعود فکری و ...	کانون زبان ایران	۱۳۸۴
۶	گفت و گو	ناصر علی عبدالله	مجمع علمی فرهنگی مجد	۱۳۸۳
۷	تعلیم اللغة العربية	حوزه علمیه قم	پیک فرهنگ	۱۳۸۴
۸	گفت و شنود عربی	سعید شیبانی	پایا	۱۳۸۴
۹	همراه شما در عراق	شاکر عامری و ...	شادرنگ	۱۳۸۶
۱۰	العربية للناشئين ۱۲ جلد	محمود اسماعیل صینی و...	مدین	۱۳۷۰
۱۱	مکالمه عربی ویژه سفرهای زیارتی	یحیی معروف	مشعر - قم	۱۳۸۷

۵- بلاغت				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	علوم البلاغة	اباذر عباچی	سمت	۱۳۷۷
۲	علم البيان	اباذر عباچی	سخن	۱۳۹۱
۳	گلچینی از جلوه‌های جمال در قرآن	علی چراغی	نسل نواندیش/ برادری	۱۳۹۳
۴	جواهر البلاغة	سید احمد هاشمی		۱۳۶۵
۵	معالم البلاغة	محمد خلیل رجایی	دانشگاه شیراز	۱۳۷۲
۶	مختصر المعانی	سعدالدین تفتازانی	دار الفکر قم	۱۳۷۰
۷	اسرار البلاغة	عبدالقاهر جرجانی	دانشگاه تهران	۱۳۷۰
۸	تهذیب البلاغة	عبدالهادی الفضلی	المجمع العلمی الإسلامی	۱۳۶۴
۹	بداية البلاغة	سید ابراهیم دیباجی	سمت	۱۳۶۷
۱۰	معانی و بیان	جلیل تجلیل	مرکز نشر دانشگاهی	۱۳۷۴
۱۱	مختصر المعانی	صدرالدین تفتازانی	دارالفکر ایران قم	۱۳۸۸

۶- تاریخ ادبیات				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	تاریخ الأدب العربی	حنا الفاخوری	توس	
۲	الوجیز فی تاریخ الأدب العربی	ابوالفضل رضایی و علی ضیغمی	جهاد دانشگاهی	
۷- متون				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	المجانی الحدیثة	الأب شیخو	ذوی القربی، قم	
۲	شذرات من النصوص العربیة ۴ جلد	نادر نظام طهرانی	دانشگاه علامه طباطبائی	۱۳۸۱
۳	ترجمه و شرح گزیده المجانی الحدیثة	علی اکبر نورسیده و علی ضیغمی	فقهی، مشهد	۱۳۹۲
۴	ترجمه اشعار المجانی الحدیثة	سیدمحمد موسوی بفرویی	دانشگاه سمنان	۱۳۹۱
۸- فنّ ترجمه				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	فنّ ترجمه	یحیی معروف	سمت	۱۳۸۱
۲	آیین ترجمه	منصوره زرکوب	مانی اصفهان	
۳	آموزش ترجمه عربی	حمیدرضا حیدری	فاطمی	۱۳۸۷
۴	فنّ ترجمه	رضا ناظمیان	دانشگاه پیام نور	۱۳۸۰
۵	ورشة التعرّیب	عدنان طهماسبی، علانقیزاده	دانشگاه تهران	۱۳۹۰
۶	درآمدی بر مبانی ترجمه فارسی به عربی و عربی به فارسی	عنایت الله فاتحی نژاد، سیدبابک فرزانه	مؤسسه فرهنگی انتشاراتی آیه	۱۳۸۰

طرح پشت جلد

تصویر مرقد صحابی بزرگ اسلام سلمان فارسی سلام الله علیه و طاق کسرا زینت بخش پشت جلد کتاب درسی شده است.

مقام سلمان فارسی آن قدر بالاست که پیامبر اسلام ﷺ دربارهٔ ایشان فرمودند: سلمان مَنّا اهل البيت.

زادگاهش روستای جی در اصفهان و بنابر روایاتی، رامهرمز بوده است. مرقد سلمان فارسی سلام الله علیه نزدیک طاق کسراست.

سلمان فارسی پیش از تشرف به اسلام از زرتشتی، روزبه نام داشت. از صحابهٔ ایرانی مشهور پیامبر اسلام ﷺ بود که حضرت محمد ﷺ او را از اهل بیت و سلمان محمدی خواند. او سال‌ها در پی حقیقت به سرزمین‌های گوناگون سفر کرد و در همین سفرها در سرزمینی به بردگی درآمد و سپس با کمک حضرت محمد ﷺ آزاد شد. سلمان فارسی حکیمی که خرد و دانش‌های ایرانیان و مسیحیان را می‌دانست از مشاوران حضرت محمد ﷺ، از جمله طراح اصلی حفر خندق در جنگ خندق بود. در زمان حکومت خلیفهٔ دوم و در سال‌های پایانی زندگی خود استان‌دار مدائن شد. با این حال، زنبیل می‌بافت و از دسترنج خویش روزی می‌خورد. سلمان فارسی، پس از عمری طولانی در سال ۳۶ هجری در شهر مدائن درگذشت. آرامگاه وی در مدائن به بقعهٔ سلمان پاک مشهور است. سلمان روی کفن خود این شعر را نوشته بود:

وفدت علی الکریم بغیر زادٍ من الحسنات و القلب السلیم

و حمل الزادِ أقبح کلِّ شیءٍ إذا کان الوفود علی الکریم

و بی‌هیچ توشه‌ای از نیکی‌ها و قلب سلیم بر [خدای] کریم در آمدم.

و توشه آوردن زشت‌ترین کار است هنگامی که بر کریم وارد شوی.

تصویر دوم طاق کسرا در نزدیکی مرقد سلمان است. طاق کسرا از آثار تاریخی ایران باستان است. بُحْتُزّی شاعر نامدار سوری معروف به ستایش تمدن ایرانیان است. قصیدهٔ معروف او می‌تواند در تغییر نگرش افراد در تصوّر عرب از ایران تأثیرگذار باشد.

طاق کسری یا ایوانِ مدائن برجسته‌ترین یادگار ایران باستان روزگار ساسانیان، در تیسفون واقع در عراق کنونی است. این اثر باستانی در ۳۷ کیلومتری جنوب بغداد در کنارهٔ خاوری رود دجله است. طاق کسرا همچنین نزدیک به آرامگاه سلمان فارسی است.

این ویرانه که احتمالاً در زمان شاپور یکم در نیمهٔ دوم سدهٔ سوم ساخته شده، نمونه‌ای از ایوان ساسانی است. ایوان آن قطر ۲۵ متر، بلندی ۳۰ متر و عمق نزدیک به ۵۰ متر دارد.

این بنا برای نمایش شکوه و توانمندی ایران ساخته شد تا سفیران ملت‌های دیگر را شیفته کند و به بیگانه هشدار دهد که این زنجیره توان شکستن هر پیکارجویی را دارد. ایوان، تنها یک شکاف حیرت‌انگیز نبود، در اصل آن را یک پرده سنگین زربفت می‌پوشاند که بلندای بسیار و فضای نقش‌های گوناگونش گویای دارایی فراوان بود. ابوجعفر منصور خلیفه عباسی نخستین کسی بود که کوشید تا آن را ویران کند، ولی در این کار ناکام ماند. وی از مصالح آن برای بناهای شهر جدید بغداد بهره برد؛ اما از آنجا که در نظر وی حمل مصالح به بغداد از ارزش خود مصالح بیشتر شد از ادامه ویران‌سازی آن خودداری کرد. ایوان مدائن یا طاق کسری دستمایه سروده‌های فراوانی در ادبیات پارسی به طور عمده با مضمون عبرت است که مشهورترین قصیده از خاقانی شروانی است. بخشی از قصیده ایوان مدائن خاقانی شروانی:

هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن هان ایوان مدائن را آیینۀ عبرت دان
معنای بیت: (آگاه باش، ای دل عبرت بیننده، از آنچه که می‌بینی عبرت‌ها بگیر، ایوان مدائن را آیینۀ عبرت بدان.)
یک ره ز ره دجله منزل به مدائن کن وز دیده دوم دجله بر خاک مدائن ران
خود دجله چنان گرید صد دجله خون گویی کز گرمی خونا بش آتش چکد از مژگان
خاقانی ازین درگه، دریوزه عبرت کن تا از در تو زین پس، دریوزه کند خاقان
معنای بیت: (ای خاقانی، از این درگاه عبرت‌گذاری کن (عبرت بگیر) تا از این پس، بزرگان نیز با دیدن این کاخ به جای مانده عبرت گیرند.)
خیام:

آن قصر که با چرخ همی زد پهلوی بر درگه آن، شهان نهادندی رو
دیدیم که بر کنگره اش فاخته‌ای بنشسته همی گفت که کوکوکو
ملک الشعرا بهار:
عرصه ایوان کسری آشیان بوم شد دیرگاهی کشور از امن و امان محروم شد
تا پس از چندی برون شد یزدگرد شهریار هم مر او را بخت بد، با تازیان انداخت کار
انوری:

از آسمانه ایوان کسری اندر قدر تو را رفیع‌ترست آستانه درگاه
زمان نیابد جز در عدم تو را بدگوی زمین ندارد جز در شکم تو را بدخواه

